

Posudek na diplomovou práci Zory Damové, Československé školství ve Velké Británii (1940-1945), Praha 2013, 145s.

Tématem předložené diplomové práce, jež navazuje na zdařilou práci bakalářskou, úspěšně prezentovanou ve studentské vědecké a odborné činnosti, je vzdělávací soustava vytvořená československou exilovou vládou na území Velké Británie za II. světové války. Analyzuje jeden ze segmentů péče o státní příslušníky ČSR na britském teritoriu v letech 1940-1945, v němž je evidentní snaha působit na exilovou mládež s perspektivou jejího dalšího nadstandardního uplatnění v osvobozené vlasti. Nešlo proto pouze o vzdělávání žáků a studentů podle upravených osnov škol meziválečné Československé republiky, ale i o intenzivní působení výchovné a osvětové ve smyslu patriotismu a fixování demokratických hodnot. Složka výchovná také měla v tomto vzdělávacím systému větší konotace než v meziválečném Československu, a to „obávám se“ na úkor znalostí. Nelze zapomínat, že úroveň středního školství (klasická gymnasia, reálná gymnasia, reálky atp.) předmnichovské ČSR byla vysoká. Vzdělání v nestandardních podmínkách bylo mladým „Čechoslovákům“ poskytováno na území cizího, i když spojeneckého, a tedy spřáteleného státu, jehož školství bylo postaveno na odlišných základech, tj. sofistikovaném oddělení vzdělávání pro elitu a „lid obecný“ či disciplinační a výchovná role internátů s omezením role rodičů apod. Pozoruhodné rovněž je, že relativně krátký (několikaletý) pobyt v ostrovním království zanechal na žácích a studentech výraznou reflexi, již si v sobě nesli po celý další život.

Struktura práce odpovídá stanovenému cíli zkoumání s adekvátním představením vlastního tématu, postupu práce, použitých metod i struktury výkladu. Pojednání o pramenech dokládá zodpovědné využití především pramenů archivní povahy, a to jak uchovávaných v České republice, tak i ve Velké Británii. Rozbor dosavadního stavu poznání ukazuje vcelku dobrou orientaci v existující literatuře, která ovšem mohla být hodnocena šíře a kritičtěji. Vstupní kapitola je věnována historickým souvislostem, jež donutily české (československé) příslušníky opustit vlast a odejít do exilu, a to především do Velké Británie, a ovlivňovaly jejich další pobyt, včetně vzniku československého státního zřízení v této zemi a popsání rámcové organizace exilu jako takového. Následuje část o čsl. vzdělávací soustavě v britské emigraci, a to od období před ustavením vlády a dalších orgánů ve Velké Británii, kdy se jako problém ukázala slabá znalost češtiny u většiny dětí „utečenců“, které se poměrně rychle integrovaly v místech svého pobytu. Jako základní úkol se proto jevil vybudování samostatné školské soustavy v čele se školským a osvětovým odborem ministerstva vnitra v Londýně. Drobnější, ale přínosnou kapitolou je „Koncepce školské péče ve Velké Británii“,

v níž jsou nastíněny záměry a snahy vlády v oblasti vzdělávání mladých příslušníků exilu i problémy, na které vzdělávací a výchovná činnost v exilu narážela.

Vlastní jádro atestačního textu, tj. přehled československé vzdělávací soustavy ve Velké Británii a její činnost je strukturováno podle jednotlivých segmentů školské přípravy, počínaje základním školstvím, do něhož byly zařazeny i mateřské školy, které ovšem standardně patří do předškolní výchovy, přes střední a vysoké školství až po vzdělávání dospělých. Samostatně je pojednáno o školské a kulturní péči pro příslušníky československé armády, do níž byla zařazena většina mužů exilu odpovídajícího věku, a to bez většího přihlídnutí k jejich fyzickým dispozicím.

Zajímavá je i poslední kapitola, jež se zabývá poválečnou spoluprací Československa s Velkou Británií a zejména reflexí školských aktivit v exilu v obnovené republice, kde se ukázalo, že válečný prožitek v okupované zemi a německé zásahy do protektorátního školství, ovlivnily mentalitu mladé generace mnohem více, než se očekávalo. Pozitivně oceňuji závěr, který je vcelku promyšlený a je v něm patrné úsilí podat zjištěné poznatky v kontextuálním nadhledu. Text doplňují přílohy s medailonky pedagogů, kteří působili v exilovém školství a obrazová dokumentace názorně ilustrující pobyt v československých vzdělávacích institucích ve Velké Británii. Solidní úroveň má poznámkový aparát a seznam použitých pramenů a literatury.

Celkově je diplomová práce Bc. Zory Damové postavena na důkladné heuristice primárních zdrojů, které autorka podrobila adekvátní historické kritice a vhodně interpretovala. Její atestační text je příspěvkem ke každodennímu životu civilní složky československého exilu ve Velké Británii období 1940-1945, a je ho proto možné doporučit k obhajobě.

V Praze, dne 6.června 2013

Doc. PhDr. Jiří Šouša, CSc.